

**УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, обліку і аудиту

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ТА ЗАВДАННЯ

до практичних занять

з дисципліни

«УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК»

Харків – 2023

Методичні вказівки та завдання до практичних занять розглянуто та рекомендовано до друку на засіданні кафедри фінансів, обліку і аудиту 30 січня 2023 р. протокол № 5.

Рекомендуються для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) освітнього рівня навчання спеціальності 071 «Облік і оподаткування» освітніх програм «Облік, аудит та оподаткування», «ТОП-менеджмент в обліку та адмініструванні» денної та заочної форм навчання.

Укладачі:

проф. О. Г. Кірдіна,
доц. В. М. Орлова

Рецензент

проф. І. В. Токмакова

ВСТУП

Ефективне управління виробничою діяльністю підприємства все більше залежить від рівня інформаційного забезпечення його окремих підрозділів і служб.

Практичним кроком на шляху становлення та розвитку бухгалтерського управлінського обліку було виділення із загальної бухгалтерської служби підприємства калькуляційної (управлінської) бухгалтерії. Створення двох самостійних бухгалтерій, фінансової та калькуляційної, пов'язувалося передусім з розширенням виробництва, зростанням його концентрації, централізацією капіталу, утворенням великих компаній, а також необхідністю збереження їхньої комерційної таємниці.

Актуальною проблемою в умовах формування ринкових відносин є застосування таких важливих функцій системи управління, як планування, облік, контроль, економічний аналіз і регулювання. Останнє має проявитись у переорієнтації, з одного боку, на зовнішніх споживачів, а з іншого – на задоволення внутрішніх потреб управління підприємством, що зумовлює необхідність посилення інформаційних функцій обліку і цільового їх спрямування, виходячи з потреб управління.

У методичних вказівках та завданнях здобувачу наведено виробничі ситуації, типові задачі, які найчастіше зустрічаються в господарській практиці підприємств.

Перед розв'язанням задач з кожної теми здобувачі повинні насамперед набути теоретичних навичок з управлінського обліку на базі засвоєних раніше дисциплін на таких курсах, як бухгалтерський облік, фінансовий облік, фінансова звітність, особливості обліку в торгівлі, аналіз фінансової звітності. Управлінський облік є попередньою дисципліною для вивчення міжнародних стандартів фінансової звітності, комплексного економічного аналізу господарської діяльності.

Методичні вказівки та завдання підготовлено відповідно до програми курсу «Управлінський облік». Програмою курсу передбачено лекції та практичні заняття. Методичні вказівки та завдання сприяють кращому засвоєнню здобувачами сутності і призначення управлінського обліку, активізують навчальний процес.

Методичні вказівки та завдання написано на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності «Облік і оподаткування».

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ «УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК»

Мета вивчення дисципліни – формування у майбутніх фахівців теоретичних знань і практичних навичок з організації управлінського обліку підприємницької діяльності, підготовки і подання повної інформації менеджерам з метою оперативного управління підприємством, оперативного контролю та оцінки результатів його роботи, планування та координації розвитку підприємства.

Дисципліна «Управлінський облік» передбачає вирішення таких *завдань*:

- отримання системи знань про управлінський облік як однієї з функцій управління підприємницькою діяльністю організації, орієнтованої на отримання прибутку і досягнення цілей на ринку товарів і послуг;
- комплексний розгляд питань бюджетування, обліку, контролю, аналізу даних про витрати і результати господарської діяльності в розрізі необхідних для впровадження сучасних методів управлінського обліку в практику управління;
- дослідження умов створення інформаційно-контрольної системи, необхідної для управлінського обліку, що відповідає вимогам її застосування;

- забезпечення компетентного підходу до збирання, оброблення, підготовки і подання менеджерам інформації, що задовольнятиме їхні запити.

Курс складається з аудиторних занять (лекції, практичні роботи) та самостійної роботи здобувача, викладається протягом одного семестру. Підсумковий контроль – іспит.

МЕТА ТА ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ

Здобувач повинен знати:

- теорію з організації та функціонування управлінського обліку;
- правові та організаційні основи системи управлінського обліку;
- класифікацію та поведінку витрат;
- принципи, функції та складові частини управлінського обліку;
- види, системи, методи, варіанти обліку витрат;
- методи обліку витрат фактичної собівартості продукції;
- облік витрат за статтями калькуляції та розрахунок планової і фактичної калькуляції виробничої, реалізованої та повної собівартості продукції;
- взаємозв'язок «витрати-обсяг-прибуток»;
- бюджетне планування і контроль тощо.

Здобувач повинен вміти:

- самостійно запропонувати систему управлінського обліку залежно від діяльності та цілей підприємства;
- складати бюджети та проводити аналіз їх виконання;
- обґрунтовувати вибір цін на продукцію (роботи, послуги);
- володіти різними методами та прийомами техніко-економічного обґрунтування тощо.

ПЕРЕЛІК ТА ОПИС КОМПЕТЕНЦІЙ, ЩО ФОРМУЮТЬСЯ У ЗДОБУВАЧІВ У МЕЖАХ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1 Ціннісно-сміслова компетентність (набуття знань з питань методологічних засад фінансового обліку, основних категорій, форм фінансування та джерел формування господарських засобів підприємства).

2 Загальнокультурна компетентність (розуміння культурних, історичних, суспільно-економічних, політичних, інституційних, техніко-технологічних, інвестиційних та правових особливостей, що склалися в Україні у сфері методів та методик фінансового обліку, зокрема на залізничному транспорті).

3 Навчально-пізнавальна компетентність (ознайомлення з методологією розроблення та впровадження фінансового обліку у різних сферах діяльності).

4 Інформаційна компетентність (розвиток вмінь здобувача до самостійного пошуку, аналізу, структурування та відбору потрібної інформації у сфері фінансового обліку за допомогою сучасних інформаційних технологій).

5 Комунікативна компетентність (розвиток у здобувача навичок міжособистісних комунікацій; формування навичок командної роботи; позитивного ставлення та трудової етики; здатності до критики та самокритики).

6 Компетентність особистісного самовдосконалення (елементи фізичного, духовного й інтелектуального саморозвитку, емоційної саморегуляції та самопідтримки; підтримка постійної жаги до самовдосконалення та самопізнання шляхом постійного пошуку нетрадиційних підходів до вимірювання економічного ризику у процесі прийняття рішень).

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Курс складається з аудиторних занять (лекції, практичні роботи) та самостійної роботи здобувача за такими видами: вивчення додаткової літератури; робота із законодавчими та нормативними матеріалами; робота у мережі Інтернет; підготовка до занять.

Опрацювання тематичних оглядів, які обираються здобувачами самостійно, дасть змогу поглибити та розширити їхні знання у сфері управлінського обліку.

Для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання передбачено курсову роботу. Завдання та вправи, що викладені в методичних вказівках, мають на меті закріпити знання здобувачів, які вони отримали з курсу управлінського обліку.

Викладається протягом одного семестру.

Підсумковий контроль – іспит.

ТЕМА 1. Мета, зміст і організація управлінського обліку

Питання до теми 1

- 1 Поняття управлінського обліку та його відмінності від фінансового обліку.
- 2 Основна мета управлінського обліку.
- 3 Користувачі даних управлінського обліку.
- 4 Джерела інформації для управлінського обліку.
- 5 Завдання управлінського обліку.
- 6 Об'єкт управлінського обліку.
- 7 Порядок ведення управлінського обліку.
- 8 Вимірники, характерні для управлінського обліку.

ТЕМА 2. Класифікація і поведінка витрат

Завдання 1

Дані для виконання завдання

Фірма «Мотор» має автомобіль, який використовує протягом чотирьох років разом з іншими трьома машинами. Щорічна орендна плата за користування гаражем складає 2400 грн; витрати на обов'язкове страхування – 240 грн за рік; щорічна плата за користування ліцензією – 120 грн. Автомобіль потребує 7 літрів бензину на 100 км; вартість одного літру бензину – 1,92 грн; експлуатаційні витрати – 3 грн на 10 км. Амортизаційні відрахування складають 450 грн на рік; пробіг автомобіля, який очікується в наступному році, – 150 тис. км.

Необхідно:

- визначити, які з наведених витрат компанії, що очікуються в наступному році, належать до змінних, а які – до постійних;
- визначити середні витрати на 1 км пробігу автомобіля.

Завдання 2

Дані для виконання завдання

ПП «Олімп» виготовляє жіночий одяг на індивідуальні замовлення. У липні ц. р. виготовлено 100 суконь, при цьому підприємство понесло витрати, грн: тканина – 1000; гудзики – 450; нитки – 200; заробітна плата: швачок – 300, наладчика обладнання – 80, директора та головного бухгалтера – 240, менеджера з продажу – 120; відрахування на соціальне страхування – згідно чинного законодавства; знос спеціального інструменту – 90; амортизація: швейних машин – 30, будівлі цеху – 65; оренда офісу – 100; канцелярські прилади – 20; витрати на доставку готової продукції споживачам – 60.

Необхідно:

провести класифікацію наведених нижче витрат:

- 1) за включенням до собівартості продукції (витрати на продукцію, витрати періоду);
- 2) за способом віднесення на собівартість продукції (прямі і непрямі);
- 3) визначити середні витрати на одиницю продукції.

Завдання 3

Дані для виконання завдання

У наведеній нижче таблиці необхідно визначити невідомі показники.

Таблиця 1

<i>Показник</i>	<i>Сума, грн</i>
1 Валовий дохід	180000
2 Початковий запас готової продукції	24000
3 Початковий запас НЗВ	18000
4 Прямі матеріальні витрати	44000
5 Прямі витрати на оплату праці	?
6 Відрахування на соціальні заходи	?
7 Загальновиробничі витрати	34000
8 Кінцевий запас НЗВ	36000
9 Собівартість виробленої продукції	114000
10 Кінцевий запас готової продукції	34000
11 Прямі витрати на оплату праці	?
12 Валовий прибуток	?
13 Операційні витрати	?
14 Прибуток (збиток) від операційної діяльності	18000

Необхідно визначити:

- 1) прямі витрати на оплату праці та відрахування на соціальні заходи;
- 2) валовий прибуток;
- 3) операційні витрати.

Завдання 4

Дані для виконання завдання

Дані про виробництво обладнання для буріння та витрати на утримання та експлуатацію обладнання на ЗАТ «Машприлад»

Місяць	Обсяг виробництва, шт.	Витрати на утримання обладнання, тис. грн	Місяць	Обсяг виробництва, шт.	Витрати на утримання обладнання, тис. грн
1	20	500	7	18	497
2	22	512	8	17	493
3	21	506	9	21	505
4	20	490	10	24	504
5	19	492	11	23	505
6	19	495	12	22	507

Необхідно:

- побудувати функцію витрат методом «вищої-нижчої крапки»;
- перевірити правильність побудови функції витрат графічно.

Завдання 5

Дані для виконання завдання

Господарські операції ПП «Роні» за червень ц. р.

Господарська операція	Сума, грн
1 Відпущено зі складу дошки для виготовлення столів	1000
2 Нараховано заробітну плату: - робітникам за виготовлення столів; - майстру цеху	800 120
3 Проведено відрахування на соціальні заходи згідно з чинним законодавством	?
4 Відпущено мастильні матеріали для змащування деталей верстатів	30
5 Використано електроенергію, відпущену енергоцехом для роботи виробничого обладнання	210
6 Нараховано знос виробничого обладнання	350
7 Відображено собівартість послуг парокотельного цеху по опаленню виробничого приміщення	100

Необхідно побудувати функцію витрат методом аналізу рахунків.

Завдання 6

Дані для виконання завдання

Дані про виробництво обладнання для буріння та витрати на утримання та експлуатацію обладнання на ЗАТ «Машприлад»

Місяць	Обсяг виробництва, шт.	Витрати на утримання обладнання, тис. грн	Місяць	Обсяг виробництва, шт.	Витрати на утримання обладнання, тис. грн
1	20	500	7	18	497
2	22	512	8	17	493
3	21	506	9	21	505
4	20	490	10	24	504
5	19	492	11	23	505
6	19	495	12	22	507

Необхідно побудувати функцію витрат методом спрощеного статистичного аналізу.

Завдання 7

Дані для виконання завдання

Фірма «Абсолют» у звітному році витратила, тис. грн

Прямі витрати на оплату праці	150 000
Інші прямі витрати	250 000
Виробничі накладні витрати	50 000
Адміністративні витрати	50 000
Витрати на збут	100 000

Необхідно визначити суму операційних (виробничих) витрат у звітному році.

Завдання 8

Дані для виконання завдання

Відомо, що протягом року витрати у крапках найвищого та найнижчого обсягу діяльності відповідали значенням, поданим нижче.

Період	Витрати, Cost, грн	Обсяг виробництва, q, од.
N	500 000	400 000
N+1	300 000	200 000

Необхідно визначити за методом «найвищої-найнижчої» крапки змінні витрати на одиницю.

Питання до теми 2

- 1 Як класифікуються витрати підприємства?
- 2 Що таке витрати на продукт і витрати періоду? Наведіть приклади.
- 3 Що таке прямі та непрямі витрати? Наведіть приклади.
- 4 Що таке релевантні та нерелевантні витрати? Наведіть приклади.
- 5 Що таке поведінка витрат? Які фактори на неї впливають? Наведіть приклади.
- 6 Наведіть приклади постійних витрат.
- 7 Що таке релевантний діапазон? Наведіть приклад.
- 8 Що таке напівзмінні витрати? Наведіть приклади та графічно відобразіть їх поведінку.
- 9 Що таке функція витрат? Для чого її визначають?
- 10 Опишіть методи, що використовують для визначення функції витрат.
- 11 Що таке аналіз бухгалтерських рахунків?
- 12 Поясніть переваги і недоліки методу «вищої-нижчої» крапки.
- 13 Що таке спрощений статистичний аналіз?

ТЕМА 3. Система обліку і калькулювання за повними витратами

Завдання 9

Дані для виконання завдання

Дані підприємства: ціна за одиницю складає 25 грн, обсяг продажу – 180 000 одиниць, загальні змінні витрати – 900 000 грн.

Необхідно визначити суму змінних витрат на одиницю.

Завдання 10

Дані для виконання завдання

Обсяг продажу підприємства за чотири місяці

Місяць	Квітень	Травень	Червень	Липень
Обсяг продажу, одиниць	1600	1200	1400	1000

На 1 квітня запас готової продукції – 300 од. Необхідний запас готової продукції на кінець кожного місяця дорівнює 30 % обсягу продажу, очікуваного у наступному місяці. Виготовлення одиниці продукції потребує 6 годин праці робітника. Нижче наведено змінні виробничі накладні витрати з розрахунку на одну годину праці, грн.

Непрямі матеріали	Непряма зарплата	Додаткові витрати	Податки на зарплату	Інші
0,40	1,20	1,80	0,60	1,00

Постійні річні витрати в сумі 357 000 грн розподіляються рівномірно на кожен місяць.

Необхідно розрахувати виробничу собівартість на квітень, травень та червень за певними витратами.

Завдання 11

Дані для виконання завдання

Наведено обсяг продажу підприємств на 1 півріччя 20XX року

Місяць	01	02	03	04	05	06
Обсяг продажу	65000	52000	39000	32500	26000	39000

Запаси готової продукції плануються в розмірі 30 % обсягу продажу наступного періоду на 01.01.200X року на складі було 1800 од. готової продукції. Для виробництва одиниці продукції необхідно 8 кг сировини, запас якої підтримується в обсязі 20 % виробничої потреби в наступному місяці.

Необхідно розрахувати виробничу собівартість за певними витратами.

Завдання 12

Дані для виконання завдання

	Продаж, грн	Змінні витрати, грн	Маржинальний дохід на од.	Постійні витрати, грн	Операційний прибуток	Обсяг продажу, од.
1	?	30000	50	?	62500	10000
2	630000	?	?	157500	105000	17500
3	240000	?	12	60000	36000	?

	Продаж, грн	Змінні витрати, грн	Маржинальний дохід на од.	Постійні витрати, грн	Операційний прибуток
1	200000	160000	?	?	25000
2	400000	?	40	?	50000
3	?	?	35	225000	150000

Необхідно для кожного з варіантів визначити пропущені дані.

Питання до теми 3

- 1 Що таке калькулювання?
- 2 Що таке об'єкт витрат? Наведіть приклади.
- 3 У чому суть калькулювання повних витрат?
- 4 Як розподіляються непрямі виробничі витрати між об'єктами калькуляції? Наведіть приклади.
- 5 Що таке маржинальний дохід? Для чого розраховують та використовують цей показник?
- 6 У чому переваги та відмінність системи калькулювання повних та змінних витрат? Наведіть приклади.

ТЕМА 4. Система обліку і калькулювання за змінними витратами

Завдання 13

Дані для виконання завдання

Є дані про діяльність підприємства: ціна за одиницю товару складає 55 грн, обсяг продажу – 280000 одиниць, а загальні змінні витрати – 900000 грн.

Необхідно визначити змінні витрати на одиницю.

Завдання 14

Дані для виконання завдання

Обсяг продажу підприємства за чотири місяці

Місяць	Квітень	Травень	Червень	Липень
Обсяг продажу, одиниць	1600	1200	1400	1000

На 1 квітня запас готової продукції – 300 од. Необхідний запас готової продукції на кінець кожного місяця дорівнює 30 % обсягу продажу, очікуваного у наступному місяці. Виготовлення одиниці продукції потребує 6 годин праці робітника. Нижче наведено змінні виробничі накладні витрати з розрахунку на одну годину праці, грн.

Непрямі матеріали	Непряма зарплата	Додаткові витрати	Податки на зарплату	Інші
0,40	1,20	1,80	0,60	1,00

Постійні річні витрати в сумі 357 000 грн розподіляються рівномірно на кожен місяць.

Необхідно розрахувати виробничу собівартість на квітень, травень та червень за змінними витратами.

Завдання 15

Дані для виконання завдання

Наведено обсяг продаж підприємств на 1 півріччя 200X року:

Місяць	01	02	03	04	05	06
Обсяг продажу	65000	52000	39000	32500	26000	39000

Запаси готової продукції плануються в розмірі 30 % обсягу продаж наступного періоду на 01.01.20XX року на складі було 1800 од. готової продукції. Для виробництва одиниці продукції необхідно 8 кг сировини, запас якої підтримується в обсязі 20 % виробничої потреби в наступному місяці.

Необхідно розрахувати виробничу собівартість за змінними витратами.

Питання до теми 4

- 1 Що таке калькулювання?
- 2 Що таке об'єкт витрат? Наведіть приклади.
- 3 У чому суть калькулювання повних витрат?
- 4 Як розподіляються непрямі виробничі витрати між об'єктами калькуляції? Наведіть приклади.
- 5 Що таке маржинальний дохід? Для чого розраховують та використовують цей показник?
- 6 У чому переваги та відмінність системи калькулювання повних та змінних витрат? Наведіть приклади.
- 7 У чому переваги та недоліки системи калькулювання змінних витрат? Обґрунтуйте відповідь.

ТЕМА 5. Система обліку калькулювання за нормативними витратами

Завдання 16

Дані для виконання завдання

Обсяг продажу підприємства за чотири місяці

Місяць	Квітень	Травень	Червень	Липень
Обсяг продажу, одиниць	1600	1200	1400	1000

На 1 квітня запас готової продукції – 300 од. Необхідний запас готової продукції на кінець кожного місяця дорівнює 30 % обсягу продажу, очікуваного у наступному місяці. Виготовлення одиниці продукції потребує 6 годин праці робітника. Нижче наведено змінні виробничі накладні витрати з розрахунку на одну годину праці, грн.

Непрямі матеріали	Непряма зарплата	Додаткові витрати	Податки на зарплату	Інші
0,40	1,20	1,80	0,60	1,00

Постійні річні витрати в сумі 357 000 грн розподіляються рівномірно на кожен місяць.

Необхідно розрахувати виробничу собівартість на квітень, травень та червень за нормативними витратами.

Завдання 17

Дані для виконання завдання:

Наведено обсяг продажу підприємств на 1 півріччя 200X року

Місяць	01	02	03	04	05	06
Обсяг продажу	65000	52000	39000	32500	26000	39000

Запаси готової продукції плануються в розмірі 30 % обсягу продажу наступного періоду на 01.01.200X року на складі було 1800 од. готової продукції. Для виробництва одиниці продукції необхідно 8 кг сировини, запас якої підтримується в обсязі 20 % виробничої потреби в наступному місяці.

Необхідно розрахувати виробничу собівартість за нормативними витратами.

Питання до теми 5

1 Назвіть основні елементи нормативного методу обліку витрат і калькулювання.

2 Поняття нормативних витрат і система «стандарт-кост».

3 Використання нормативів витрат у калькулюванні собівартості продукції.

4 Назвіть методи визначення відхилень.

5 Обчислення відхилень і їхній аналіз.

ТЕМА 6. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку

Завдання 18

Дані для виконання завдання

Є такі дані про діяльність підприємства: обсяг реалізації становить 15 000 одиниць, ціна продажу – 10 грн, змінні витрати на одиницю – 3 грн, а постійні витрати – 35 000 грн.

Необхідно визначити, чому за цих умов дорівнює запас міцності.

Завдання 19

Дані для виконання завдання

Ціна одиниці продукції – 60 грн, а витрати підприємства, пов'язані з її виробництвом та реалізацією становлять, грн:

Витрати	Основні матеріали	Основна зарплата	Загально-виробничі витрати	Адміністративні витрати	Витрати на збут	Разом
Змінні на од.	8	12	8	6	4	44
Постійні на місяць	-	-	6120	2784	696	9600

Необхідно:

- 1) визначити точку беззбитковості та побудувати графік беззбитковості;
- 2) визначити, який прибуток матиме підприємство у разі продажу 1000 одиниць продукції.

Завдання 20

Дані для виконання завдання

Ціна одиниці продукції – 60 грн, а витрати підприємства, пов'язані з її виробництвом і реалізацією складають, грн:

Стаття витрат	Змінні витрати на одиницю	Постійні витрати за місяць
Основні матеріали	8	-
Основна заробітна плата	18	-
Загальновиробничі витрати	8	6120
Загальногосподарські витрати	6	2784
Витрати на збут	4	696
Всього	44	9600

Необхідно:

- 1) визначити крапку беззбитковості і побудувати графік беззбитковості;
- 2) визначити, який прибуток отримає підприємство у випадку реалізації 1000 одиниць продукції;

3) визначити, який обсяг реалізації необхідно мати для отримання прибутку 70400 грн.

Завдання 21

Дані для виконання завдання

Ціна одиниці продукції – 60 грн, а витрати підприємства, пов'язані з її виробництвом і реалізацією складають, грн:

Стаття витрат	Змінні витрати на одиницю	Постійні витрати за місяць
Основні матеріали	8	-
Основна заробітна плата	18	-
Загальновиробничі витрати	8	6120
Загальногосподарські витрати	6	2784
Витрати на збут	4	696
Всього	44	9600

Необхідно:

- 1) визначити крапку беззбитковості у натуральних та грошових вимірниках і побудувати графік беззбитковості;
- 2) визначити запас міцності;
- 3) визначити, який обсяг реалізації необхідно мати для отримання прибутку 70400 грн.

Завдання 22

Дані для виконання завдання

Ціна одиниці продукції – 60 грн, а витрати підприємства, пов'язані з її виробництвом і реалізацією складають, грн:

Стаття витрат	Змінні витрати на одиницю	Постійні витрати за місяць
Основні матеріали	8	-
Основна ЗП	18	-
Загальновиробничі витрати	8	6120
Загальногосподарські витрати	6	2784
Витрати на збут	4	696
Всього	44	9600

Необхідно:

- 1) визначити крапку беззбитковості у натуральному вимірнику і побудувати графік беззбитковості;
- 2) визначити коефіцієнт запасу міцності;
- 3) визначити, який прибуток отримає підприємство у випадку реалізації 800 одиниць продукції.

Завдання 23

Дані для виконання завдання

Підприємство виробляє два види продукції. Нижче наведені дані по бюджету підприємства на 20XX р.

Показник	Продукція X	Продукція Y
Ціна реалізації, грн	6	12
Змінні витрати, грн	2	4
Внесок у прибуток, грн	4	8
Розподіленні постійні витрати, грн	100000	200000
Реалізовані одиниці продукції	70000	30000

Необхідно розрахувати точки беззбитковості для кожної продукції і для підприємства в цілому.

Завдання 24

Дані для виконання завдання

Підприємство виробляє три види продукції, витрати на які і надходження від реалізації наведено у таблиці, грн на одиницю.

Показник	Продукція 1	Продукція 2	Продукція 3
Ціна реалізації	2,92	1,36	2,83
Змінні витрати	1,61	0,72	0,96
Постійні витрати: по кожній продукції	0,49	0,35	0,62
Загалом	0,46	0,46	0,46

Постійні витрати на одиницю продукції засновані на даних про щорічні об'єми виробництва і реалізації, тис. од:

продукція 1 – 98,2;

продукція 2 – 42,1;

продукція 3 – 111,8.

Необхідно:

1) розрахувати точку беззбитковості при реалізації продукції підприємством при цьому асортименті;

2) кількість продукції 2 точки беззбитковості, визначеної вище.

Питання до теми 6

1 У чому головна ціль аналізу «витрати-обсяг-прибуток»?

2 Що таке крапка беззбитковості? Як її визначити?

3 Наведіть приклад розрахунку крапки беззбитковості з допомогою рівняння.

4 Наведіть приклад розрахунку крапки беззбитковості з допомогою маржинального доходу.

5 Що таке запас міцності? Для чого використовують цей показник?

6 Які припущення лежать в основі аналізу «витрати-обсяг-прибуток»?

ТЕМА 7. Аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень

Завдання 25

Дані для виконання завдання

Загальні витрати на власне виробництво одиниці комплектуючих виробів складають 5 грн, з яких 30 % припадає на постійні витрати.

Необхідно визначити величину релевантних витрат для прийняття рішення «виробляти або купити на стороні».

Завдання 26

Дані для виконання завдання

На будівництво нового виробничого корпусу було виділено і витрачено 130 млн грн. Вже зараз ясно, що для введення його в експлуатацію буде потрібно затратити ще 120 млн грн. Сьогоднішня вартість чистих грошових потоків від реалізації інвестиційного проекту складе 230 млн грн.

Необхідно визначити, чи варто продовжувати будівництво.

Завдання 27

Дані для виконання завдання

На підставі даних таблиці побудуйте структурно-логічну і математичну моделі фонду заробітної плати.

Показник	Значення показника		Приріст	
	t_0	t_1	абсолютний, +, -	відносний, %
Чисельність робітників, осіб	110	?		
Середня заробітна плата, тис. грн	?	520		
Фонд оплата праці, тис. грн	55000	57200		

Необхідно розрахувати вплив чинників на зміну фонду заробітної плати усіма можливими способами.

Завдання 28

Дані для виконання завдання

Показники обсягу продаж, ціни і прибутку

Показник	Значення показника		Приріст	
	t ₀	t ₁	абсолютний, +, -	відносний, %
Обсяг продажу, шт.	600	550		
Ціна виробу, грн	?	120		
Собівартість виробу, грн	70	?		
Прибуток, грн	15000	18000		

Необхідно побудувати модель впливу чинників і розрахувати вплив чинників на зміну її суми усіма способами.

Завдання 29

Дані для виконання завдання

Показники для розрахунку фондівддачі

Показник	Значення показника		Приріст	
	t ₀	t ₁	абсолютний, +, -	відносний, %
Валова продукція, тис. грн	24000	29400		
Середньорічна вартість основних виробничих засобів, тис. грн	7000	8000		
Середньосписочна чисельність робітників, осіб	1100	1150		

Необхідно побудувати модель впливу чинників на фондівддачу методом зменшення і розрахувати вплив чинників на зміну фондівддачі усіма можливими способами.

Завдання 30

Дані для виконання завдання

Показники обсягу реалізації, витрат матеріалів

Показник	Значення показника		Приріст	
	t ₀	t ₁	абсолютний, +, -	відносний, %
Обсяг випуску продукції, шт.	1600	1300		
Витрати матеріалів на одиницю продукції, м	?	4,5		
Ціна 1 м матеріалів, грн	230	?		
Сума матеріальних витрат, тис. грн	1250	1270		

Необхідно побудувати модель впливу чинників прямих матеріальних витрат і визначити вплив чинників на зміну їх суми усіма можливими способами .

Завдання 31

Дані для виконання завдання

Показники діяльності підприємства

Чинник	Зміна суми прибутку, тис. грн	Зміна прибутковості, %
Структура продажу	+250	
Собівартість продукції	-1200	
Якість продукції	+600	
Ринки збуту	+800	
Інфляція	+2500	
Разом	2950	+10

Необхідно розрахувати вплив чинників на зміну рівня прибутковості продажу способом пропорційного ділення або часткової участі.

Завдання 32

Дані для виконання завдання

Матеріальні витрати

Показник	Значення показника	
	Звітний рік	Майбутній рік
Маса використаного матеріалу, т	6000	6540
Витрати матеріалу на виріб, кг	300	280

Необхідно розрахувати резерв збільшення випуску продукції за рахунок додаткових ресурсів і економічного їх використання.

Завдання 33

Дані для виконання завдання

Показники роботи обладнання

Показник	Значення показника	
	Звітний рік	Майбутній рік
Кількість обладнання, шт.	60	64
Час роботи однієї машини, год	3600	3680
Випуск продукції на 1 машино-годину, тис. грн	60	62

Необхідно визначити резерв випуску продукції за рахунок приросту кількості обладнання, часу його роботи і випуску продукції за машино-годину усіма можливими способами

Завдання 34

Дані для виконання завдання

Залежність середньорічної виробітки робітників (y) від рівня фондоозброєності праці (x_1), коефіцієнту зносу обладнання (x_2), середнього тарифного розряду робітників (x_3) визначена рівнянням:

$$Y=52+1,6x_1-5x_2+16x_3.$$

Показники діяльності підприємства

Показник	Значення показника	
	Поточне	Прогнозне
Фондоозброєність праці, тис. грн	600	650
Ступінь зношеності основних засобів, %	52	50
Середній тарифний розряд робітників	4,5	5,0
Чисельність робітників, осіб	260	250

Необхідно за даними визначити резерви росту прибутковості праці і валової продукції.

Завдання 35

Дані для виконання завдання:

- фактична собівартість виробу, грн	300;
у т. ч. змінні витрати, грн	200;
- фактичний обсяг виробництва, шт.	21000;
- резерв збільшення виробництва продукції, %	18;
- резерв зниження суми постійних витрат, %	10;
- додаткові витрати на резерв збільшення продукції, грн	?

Необхідно визначити резерв зниження собівартості одиниці продукції.

Питання до теми 7

1 У чому переваги диференційного аналізу альтернативних рішень? Проілюструйте відповідь за допомогою прикладу.

2 Яка інформація є релевантною для визначення «приймати спеціальний заказ чи ні»?

3 Яка інформація є релевантною для визначення «виробляти або купляти»? Наведіть приклад.

4 Яка інформація є релевантною для прийняття рішення про розширення або скорочення сегменту?

5 Яка інформація є релевантною для прийняття рішення відносно оптимального використання обмежених ресурсів?

ТЕМА 8. Бюджетування і контроль

Завдання 36

Дані для виконання завдання:

Підприємство аналізує варіант пропозиції на ринку нової продукції за ціною продажу 1 грн за одиницю. Очікується, що у місяць буде продаватися 500000 одиниць цієї продукції, однак не враховано, що фактична кількість одиниць реалізованої продукції буде значною мірою відрізнятись від розрахунків.

Підприємство розглядає два різних способи виробництва цієї продукції, крім того жоден з них не потребує додаткових інвестицій. Витрати наведено нижче.

Показник	Спосіб 1	Спосіб 2
Змінні витрати, грн	0,55	0,50
Специфічні постійні витрати за місяць, грн	80000	120000
Напівзмінні витрати, грн:		
350000 од.;	55000	47500
450000 од.;	65000	62500
650000 од.	85000	62500

Зараз підприємство виробляє продукцію, яка є аналогом тієї, що передбачається виробляти.

Є оцінки, що кожні десять одиниць реалізованої нової продукції скоротять продаж попередньої продукції на одну одиницю.

Нижче наведені дані про продаж і витрати, пов'язані з попередньою продукцією.

Продаж, од.	220000;
Ціна, грн	0,85;
Змінні витрати, грн	0,35;
Специфічні постійні витрати, грн	80000.

Необхідно:

– розрахувати для кожного способу виробництва загальне збільшення прибутку підприємства при випуску нової продукції у таких об'ємах – 500000 од., 400000 од., 600000од.;

– розрахувати для кожного способу, наскільки можна зменшити обсяги виробництва порівняно з плановим у 500000 одиниць, раніше ніж підприємство не буде отримувати якийсь додатковий прибуток у разі виробництва нової продукції.

Завдання 37

Дані для виконання завдання

Бюджет обсягу виробництва

Виробництво продукції А, од.	Прогнозовані витрати праці, год	Середній продукт праці	Граничний продукт праці
0	0		
90	150		
205	300		
265	450		
305	600		
325	750		
343	900		
360	1050		
370	1200		

Необхідно розрахувати середній та граничний продукти праці за кожним обсягом виробництва продукції А. Дати письмове пояснення понять «середній продукт праці» та «граничний продукт праці».

Завдання 38

Дані для виконання завдання

Оцінка прогнозованого обсягу виробництва за допомогою методу зіставлення граничного доходу із граничними витратами. Проаналізувати граничний дохід, граничні витрати і граничний прибуток за даними таблиці.

Прогноз обсягу виробництва і граничного прибутку

Виробництво продукції А, од.	Сукупний дохід, грн	Сукупні витрати, грн	Граничний дохід, грн	Граничні витрати, грн	Граничний прибуток, грн

Необхідно зробити аналітичний висновок щодо обґрунтування виробництва продукції А для забезпечення максимального прибутку.

Завдання 39

Дані для виконання завдання

Бюджет обсягу виробництва з використанням методу безбитковості.

Ситуація 1. У приватному бізнесі використовується один автомобіль.

Прогнозовані показники експлуатації автомобіля на наступний рік:

корисний пробіг автомобіля згідно з оцінкою – 30000 км;

сукупні витрати на оплату праці – 15000 грн;

сукупні витрати від простою – 9000 грн;

сукупні експлуатаційні витрати – 18000 грн;

валовий дохід – 45000 грн.

Експлуатаційні витрати залежать від корисного пробігу.

Необхідно:

1) визначити точку безбитковості (у кілометрах) для прогнозованого періоду;

2) розрахувати прибутки (збитки) за умов експлуатації автомобіля: 25 000 км, 36 000 км, 40 000 км;

3) розрахувати точку беззбитковості (у кілометрах), якщо за прогнозом витрати на оплату праці будуть зменшені до 12 000 грн.

Ситуація 2. Підприємство роздрібної торгівлі наступного року передбачає реалізувати 50 000 пар взуття. Середня ціна реалізації за пару взуття – 80 грн. Закупівельна ціна за пару взуття – 50 грн.

Сукупні постійні витрати на рік:

оплата праці – 200 тис. грн;

реклама – 40 тис. грн;

інші витрати – 200 тис. грн.

Необхідно:

1) визначити критичний обсяг реалізації товару;

2) обчислити прибуток або збиток магазину, якщо буде реалізовано 45000 пар взуття;

3) визначити, скільки пар взуття потрібно реалізувати, щоб одержати 10 тис. грн прибутку, якщо за реалізацію кожної пари взуття буде введена додаткова оплата у розмірі 5 грн. Яким при цьому має бути товарообіг?

Ситуація 3. Підприємство передбачає наступного року виробляти чотири види продукції. Прогнозовані показники на наступний рік наведено у таблиці.

Показники обсягів виробництва

Вид продукції	Обсяг реалізації		Сукупні постійні витрати, грн	Сукупні змінні витрати, грн
	кількість одиниць	ціна, грн		
А	500	120		35000
Б	700	100		42000
В	600	110		39000
Г	400	130		30000
			96000	

Весь обсяг продукції передбачається повністю реалізувати наступного року. Сукупні постійні витрати розподіляються між видами продукції пропорційно обсягу її реалізації.

Необхідно визначити критичний обсяг виробництва за кожним видом продукції і за продукцією в цілому. Обчислити прибутки (збитки) за кожним виробом та випуском в цілому.

Питання до теми 8

1 У чому переваги диференційного аналізу альтернативних рішень? Проілюструйте відповідь за допомогою прикладу.

2 Яка інформація є релевантною для визначення «приймати спеціальний заказ чи ні»?

3 Яка інформація є релевантною для визначення «виробляти або купляти»? Наведіть приклад.

4 Яка інформація є релевантною для прийняття рішення про розширення або скорочення сегменту?

5 Яка інформація є релевантною для прийняття рішення відносно оптимального використання обмежених ресурсів?

6 Що таке бюджетування? Яка його ціль?

7 Що таке зведений бюджет? Із яких елементів він складається?

8 В якій послідовності здійснюється бюджетування? Опишіть головні стадії цього процесу.

9 Для чого створюється бюджетний комітет? У чому є його задачі?

10 Що таке «прирістне» бюджетування? У чому його переваги та недоліки?

11 Що таке бюджетування «з нуля»? У чому його переваги та недоліки?

12 Що таке бюджет продажу? Чому він є відправною крапкою бюджетування?

- 13 Що таке бюджетний контроль? Для чого він використовується?
- 14 У чому сутність управління за відхиленнями?
- 15 Які види відхилень існують? Дайте їх характеристику.
- 16 Що таке гнучкий бюджет? Для чого він використовується?

ТЕМА 9. Облік і контроль за центрами відповідальності

Завдання 40

Дані для виконання завдання

Підприємство розглядає бюджет капіталовкладень на майбутній рік. У ході дискусії виникло питання доцільності заміни обладнання на нове, більш ефективне. Інформацію для аналізу і прийняття рішення наведено в таблиці.

Експлуатаційні показники обладнання

Показник	Наявне обладнання	Нове обладнання
Вартість при придбанні, грн	40000	80000
Балансова вартість	30000	-
Залишковий очікуваний термін окупності, роки	10	10
Знос за рік, грн	4000	8000
Витрати на працю за рік, грн	15000	5000
Витрати на матеріал за рік, грн	350000	345000
Витрати на енергію за рік, грн	2000	4500
Технічне обслуговування, грн	5000	7500

Ліквідаційна вартість обладнання дорівнює 0. Зараз старе обладнання можна продати за 20000 грн. Вартість капіталу дорівнює 10 %.

Необхідно навести свої рекомендації.

Завдання 41

Дані для виконання завдання

Нижче наведено дані до двох інвестиційних проєктів, слід обрати лише один.

Первісна вартість капіталу і прибуток

Показник	Проект А	Проект Б
Первісні вкладення капіталу	50000	50000
Прибуток (збитки) за рік		
1	25000	10000
2	20000	10000
3	15000	14000
4	10000	2600
Очікувана остаточна вартість наприкінці 4-го року	10000	10000
Примітка – прибуток визначається після вирахування зносу обладнання, який визначено прямолінійним методом, вартість капіталу дорівнює 10 %		

Необхідно:

1) розрахувати:

- середньорічну норму прибутку на середній інвестований капітал;
- період окупності;
- чисту приведену вартість;

2) пояснити, який спосіб Ви рекомендуєте для інвестування.

Завдання 42

Дані для виконання завдання

У Вашого підприємства є можливість інвестувати свої капітали в один з двох проєктів. Є інформація по цих проєктах.

Первісна вартість капіталу і прибуток, грн

Показник	Проект А	Проект Б
Первісні вкладення	70000	60000
Прибуток за рік		
1	15000	20000
2	18000	25000
3	20000	(50000)
4	32000	10000
5	18000	3000
6		2000

Крім того відомо, що проєкт А пов'язано з обладнанням, яке у кінці 5-го року матиме ліквідаційну вартість 10000 тис. грн. Проєкт Б пов'язано з обладнанням, яке у кінці 3-го року матиме нульову ліквідаційну вартість і буде замінено іншим проєктом, що потребує вкладення у сумі 50000 грн. Нарахування амортизації здійснюється прямолінійним способом, вартість капіталу складає 14 %.

Необхідно:

- передбачаючи, що для інвестування обрано проєкт Б, визначити доцільність підприємству замінювати обладнання у кінці 3-го року;
- для обох проєктів розрахувати період окупності, чисту приведену вартість.

Завдання 43

Дані для виконання завдання

Підприємство розглядає кілька проєктів капітальних інвестицій, інформація про які наведена у таблиці.

Первісна вартість капіталу і чиста теперішня вартість, грн

Показник	Проєкт			
	А	Б	В	Г
Чисті інвестиції, грн	300000	360000	240000	450000
Чиста теперішня вартість, грн	147681	123675	97815	225360
Термін корисної експлуатації, років	8	10	7	12
Внутрішня норма прибутковості, %	25	20	24	22

Мінімальна норма прибутковості 12 %, максимальна сума, яку може інвестувати підприємство, становить 600000 грн.

Необхідно визначити, якому проєкту слід віддати перевагу.

Завдання 44

Дані для виконання завдання

Стратегія підприємства спрямована на прийняття інвестиційного проєкту, який має окупитися за 4 роки. Початкові інвестиції становлять 30 тис. грн. Підприємству запропоновано два проєкти. Грошові потоки за проєктами передбачаються у таких розмірах.

Грошові потоки підприємства, грн

Рік	Грошовий потік	
	Проєкт А	Проєкт Б
1	3000	4000
2	4000	8000
3	8000	12000
4	12000	10000
5	10000	11000

Необхідно дати оцінку цих проєктів і пояснити, який з них Ви рекомендували б до прийняття.

Питання до теми 9

- 1 У чому полягає облік за центрами відповідальності?
- 2 Що таке центр відповідальності?
- 3 Які центри відповідальності існують?
- 4 Що таке стандартні витрати? Для чого їх використовують?
- 5 У чому полягає облік стандартних витрат?
- 6 Як визначаються відхилення від стандартних матеріальних витрат?
- 7 Як визначаються відхилення від стандартних витрат на оплату праці?
- 8 Як визначаються відхилення постійних та змінних накладних витрат від встановленого стандарту?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання 1

Оцінити доцільність інвестицій за допомогою методу визначення внутрішньої ставки доходу, якщо відомо, що проектом передбачаються грошові потоки розміром 40 тис. грн протягом 5 років, початкові інвестиції – 145 тис. грн, гранична ставка доходу – 15 %.

Завдання 2

Підприємство має можливість здійснити проєкт, за яким за 3 роки очікує одержати такі грошові надходження: 80 тис. грн, 60 тис. грн, 50000 грн. Чи рекомендували б ви цей проєкт до прийняття, якщо його початкові інвестиції становлять 100 тис. грн, а дисконтна ставка – 11 %? Оцінюючи цей проєкт, слід використати метод чистої вартості.

Завдання 3

Проаналізувати доцільність прийняття інвестиційного проєкту, застосовуючи метод індексу прибутковості, якщо запропоновані грошові потоки протягом чотирьох років становлять: 70 тис. грн; 65 тис. грн; 53 тис. грн; 47 тис. грн відповідно. Початкові інвестиції в проєкт передбачаються у розмірі 148 тис. грн, ставка дисконту – 13 %.

Завдання 4

Використовуючи дані попереднього завдання, дати рекомендації щодо доцільності прийняття проєкту, якщо вартість залучення нового капіталу підвищується і внаслідок цього дисконтна ставка зростає до 16 %.

Завдання 5

Проаналізувати вплив інфляції на розмір доходів від інвестиції, якщо в поточному році початкові інвестиції проекту становлять 42 тис. грн. Протягом наступних чотирьох років доходи від проекту передбачаються у таких розмірах: 10 тис. грн; 15 тис. грн; 20 тис. грн; 25 тис. грн відповідно. Яка теперішня вартість доходів проекту, якщо дисконтна ставка становить 15 %, а річна інфляція – 7 %.

Завдання 6

Визначити ризикованість прийняття кожного із запропонованих проектів за допомогою методу аналізу чутливості реагування. Початкові інвестиції проекту А – 70 тис. грн, проекту Б – 83 тис. грн.

Грошові потоки за наступні три роки становлять:

Грошові потоки по проектах, грн			
Проект А	- 25000	Проект Б	- 65000
	- 30000		- 20000
	- 47000		- 18000

Який з проектів буде менш ризикованим, якщо ставка дисконту під впливом ринкових чинників збільшиться з 11 % до 13 %.

Завдання 7

Проаналізувати доцільність запропонованих інвестиційних проектів з урахуванням того, що стратегія розвитку підприємства орієнтована на стабільне одержання доходів.

Аналізуючи проекти, слід врахувати, що середня ставка банківського відсотка становить 14 % на рік, а прогнозований середньорічний темп інфляції – 6 %. Пояснити, якими критеріями ви користувалися, приймаючи інвестиційне рішення.

Оцінка інвестиційних проєктів, тис. грн

Показник	Проект А	Проект Б
Інвестиції	780	645
Грошові надходження		
- перший рік	290	460
- другий рік	280	420
- третій рік	150	130
- четвертий рік	120	65
- п'ятий рік	100	10

Розподіл ймовірності для продукту А		
6000	0,10	
7000	0,20	
8000	0,40	
9000	0,20	
10000	0,10	
	1,00	очікування значення
Розподіл ймовірності для продукту Б		
4000	0,05	
6000	0,10	
8000	0,40	
10000	0,25	
12000	0,20	
	1,00	очікування значення

Завдання 8

Враховуючи дані завдання 1, уявіть, що з'явилася можливість випуску продукту В. У цьому разі розподіл ймовірності буде:

Прибуток, грн	Оцінювання ймовірності	Виваження значень
(4000)	0,50	
22000	0,50	
	<u>1,00</u>	очікування значення

Чи існує ймовірність того, що менеджери обернуть саме продукт В?

Завдання 9

Підприємство обирає між двома типами обладнання: обладнання А має низькі постійні витрати і високі змінні витрати на одиницю продукції, обладнання Б має протилежні характеристики. Існує два можливих рівня попиту: низький і високий, очікувана ймовірність кожного з них дорівнює 0,5.

тис. грн

Вид обладнання	Низький попит	Високий попит	Очікуване значення
Обладнання А	100000	100000	
Обладнання Б	10000	200000	

Додаткова інформація: консультанти вважають, що ймовірність прогнозу високої суми прибутку дорівнює 0,50.

Визначте за допомогою очікуваного значення абсолютної інформації оптимальне обладнання.

Завдання 10

Визначити рухоме середнє значення за три періоди на підставі показників попиту на продукцію підприємства за останні п'ять періодів:

Період	Вихідні дані	Попит на продукцію, грн
1	5	50
2	4	52
3	3	51
4	2	52
5	1	51

Завдання 11

За показниками попиту (попереднє завдання) *необхідно*:

- визначити прогноз для середньозваженого значення, коли останньому значенню привласнити коефіцієнт значущості 0,50, попереднім – 0,30; 0,25 і першому – 0,10;

- визначити прогноз попиту для періоду 6, якщо фактичний попит для періоду 5 дорівнює 51.

Завдання 12

Визначити прогноз. Згідно попередньому прогнозу було реалізовано 58 грн. Фактичний прогноз дорівнює 50 грн, знижувальна константа $(\alpha)=0,15$.

Завдання 13

Що відображає рівняння $y_1 = 50 + 5t$ при використанні прогнозування з виявлення тенденцій?

Завдання 14

Підприємство виробляє і реалізує два вироби. Виріб А виготовляється цехом № 1, а виріб Б – цехом № 2. Прогнозовані витрати на основні матеріали та оплату праці такі:

матеріал Х, за 1 од. – 2,40 грн;

матеріал У, за 1 од. – 4,20 грн.

Вартість праці основних виробничих робітників – 5,10 грн за годину. Непрямі витрати підприємства розподіляються пропорційно показникам робочого часу основних виробничих робітників. Прогнозовані витрати основних матеріалів і робочого часу на одиницю виробу наведені у таблицях.

Таблиця 1 – Прогнозований обсяг витрат

	Виріб А	Виріб Б
Матеріал Х, кількість од.	12	9
Матеріал У, кількість од.	6	8
Праця основних виробничих робітників, год	11	13

Таблиця 2 – Баланс звітнього року

АКТИВ	
<i>1 Необоротні активи</i>	905 000
Основні засоби	90000
Знос	815000
Залишкова вартість	
<i>2 Оборотні активи</i>	
Виробничі запаси	115614
Готова продукція	93380
Дебіторська заборгованість	235000
Грошові кошти	6900
Усього оборотних активів	450894
Баланс	1265894
ПАСИВ	
Статутний капітал	979894
Резервний капітал	280000
Кредиторська заборгованість	6000
Баланс	1265894

Таблиця 3 – Готова продукція

Показник	Виріб А	Виріб Б
Прогнозований обсяг продажів, од.	12000	6000
Ціна реалізації, грн	170	195
Необхідні запаси на кінець прогнозованого періоду, од.	500	300
Запаси на початок прогнозованого періоду, од.	450	250

Таблиця 4 – Основні матеріали

Показник	Матеріал, X	Матеріал, У
Запаси на початок прогнозованого періоду, од.	25300	13070
Запаси на кінець прогнозованого періоду, од.	20100	12070

Таблиця 5 – Кошторисна ставка розподілу непрямих витрат (на годину праці основних виробничих робітників)

Показник	Цех № 1, грн	Цех № 2, грн	Усього
Допоміжні матеріали	0,32	0,21	
Праця допоміжних працівників	0,32	0,32	
Енергія (змінна частина)	0,18	0,12	
Ремонт і технічне обслуговування (змінна частина)	0,06	0,10	
Кошторисні постійні непрямі витрати, грн			
Амортизація	50000	40000	90000
Енергія (постійна частина)	43000	9000	520000
Ремонт і технічне обслуговування (постійна частина)	28600	2550	31150
Разом	121600	51550	173150

Таблиця 6 – Позавиробничі непрямі витрати, грн

Заробітна плата відділу збуту та адміністрації	22700
Транспортні витрати відділу збуту	26300
Реклама	24000
Разом	73000

Таблиця 7 – Грошовий потік на прогнозований період

Показники	Квартал			
	1	2	3	4
Надходження від дебіторів	770000	775000	785000	770000
Платежі за матеріали	180000	190000	210000	220000
Заробітна плата (з відрахуваннями)	250000	250000	250000	250000
Інші витрати	70000	110000	90000	13000

Використовуючи наведені вище прогнозовані та нормативні дані, підготувати прогноз фінансів підприємства на наступний рік і такі документи.

- 1 Програма збуту.
- 2 Виробнича програма.
- 3 Кошторисне використання основних матеріалів.

- 4 Кошторис витрат на придбання основних матеріалів.
- 5 Кошторис витрат на оплату праці основних робітників.
- 6 Кошторис загальновиробничих непрямих витрат.
- 7 Кошторис відділу збуту і адміністрації.
- 8 Калькуляція одиниці продукції.
- 9 Прогноз грошового потоку.
- 10 Прогнозований звіт про фінансові результати.
- 11 Прогнозована балансова модель фінансових показників і баланс на наступний рік.
- 12 Прогнозований кошторис за центрами відповідальності. Зробити висновки.

Таблиця 8 – Програма збуту на прогнозований період

Назва продукції	Обсяг реалізації одиниць продукції	Ціна за одиницю продукції	Виручка від реалізації, грн
Виріб А			
Виріб Б			
Разом			

Таблиця 9 – Виробнича програма

Показник	Кількість одиниць	
	Цех № 1, виріб А	Цех № 2, виріб Б
1 Кількість виробів для реалізації		
2 Прогнозований запас на кінець року		
3 Разом для реалізації		
4 Прогнозований запас на початок прогнозованого періоду		
5 Обсяг виробництва		

Таблиця 10 – Кошторис використання основних матеріалів

Матеріали	Цех 1			Цех 2			Усього		
	Кількість одиниць	Ціна за одиницю	Усього, грн	Кількість одиниць	Ціна за одиницю	Усього, грн	Кількість одиниць	Ціна за одиницю	Усього, грн
Матеріал Х									
Матеріал У									
Разом									

Таблиця 11 – Кошторис витрат на придбання матеріалів

Показник	Матеріал Х	Матеріал У	Усього
1 Кількість матеріалів, необхідна для забезпечення потреб виробництва згідно з кошторисом використання основних матеріалів			
2 Прогнозований запас на кінець року, од.			
3 Разом потреби і запаси на кінець прогнозованого року, од.			
4 Прогнозований запас на початок року, од.			
5 Усього потрібно придбати матеріалів, од.			
6 Прогнозована ціна за одиницю матеріалу, грн			
7 Разом витрат на закупівлю матеріалів, грн			

Таблиця 12 – Кошторис витрат на оплату праці робітників основного виробництва

Показник	Цех № 1, Виріб А	Цех № 2, Виріб Б	Усього
1 Запланований обсяг виробництва, од.			
2 Час, що витрачається на виготовлення одинці продукції, год			
3 Загальні потреби часу, год			
4 Прогнозована ставка погодинної оплати праці, грн			
5 Разом витрат на оплату праці, грн			

Таблиця 13 – Кошторис загальнопромислових непрямих витрат (прогнозовані витрати часу основних промислових робітників за цехом № 1 – 132550 год, № 2 – 78650 год)

Витрати	Ставка розподілу непрямих витрат		Непрямі витрати		Усього
	Цех № 1	Цех № 2	Цех № 1	Цех № 2	
1 Непрямі витрати, що контролюються:					
- допоміжні матеріали					
- оплата праці допоміжних робітників					
- енергія (змінна частина)					
- ремонт та технічне обслуговування (змінна частина)					
Усього					
2 Непрямі витрати, що не контролюються:					
- амортизація					
- енергія (постійна частина)					
- ремонт та технічне обслуговування					
Усього					
Разом					
3 Кошторисна ставка розподілу загальнопромислових витрат					

Таблиця 14 – Кошторис відділу збуту та адміністрації, грн

Показник	Сума
1 Заробітна плата	
2 Транспортні витрати	
3 Реклама	
Разом	

Таблиця 15 – Калькуляція одиниці продукції

Статті	Виріб А			Виріб Б		
	Кількість	Ціна, грн	Сума, грн	Кількість	Ціна, грн	Сума, грн
Основні матеріали - матеріал Х - матеріал У						
Праця основних виробничих робітників						
Загальновиробничі накладні витрати - цех 1 - цех 2						
Собівартість одиниці продукції						

Таблиця 16 – Прогноз грошового потоку

Показник	Квартал				Усього
	1	2	3	4	
1 Початкове сальдо					
2 Надходження від дебіторів					
3 Разом надходжень					
Прогнозовані платежі					
4 За матеріали					
5 Заробітна плата					
6 Інші витрати					
7 Разом платежів					
Кінцеве сальдо					

Таблиця 17 – Прогнозована балансова модель фінансових показників підприємства на наступний рік

Показник	АКТИВ							ПАСИВ				
	Основні засоби	Знос	Матеріали	Незавершене виробництво	Готова продукція	Дебітори	Грошові кошти	Баланс	Статутний капітал	Резервний капітал	Кредитори	Прибуток (збиток)
Початковий баланс												
1 Надходження матеріалів												
2 Відпущено у виробництво												
3 Оплата праці												
4 Загальновиробничі витрати												
5 Оприбуткування готової продукції												
6 Собівартість готової реалізованої продукції												
7 Реалізація готової продукції												
8 Надходження від дебіторів												
9 Витрати на збут												
10 Платежі кредиторам												
Прогнозований баланс												

Таблиця 18 – Прогнозований кошторис за центрами відповідальності, грн

Показник	Цех № 1	Цех № 2
1 Матеріали		
2 Оплата праці основних виробничих робітників		
3 Непрямі витрати, що контролюються:		
- допоміжні витрати		
- оплата праці допоміжних працівників		
- енергія (змінна частина)		
- ремонт і технічне обслуговування		
Усього		
4 Витрати, що не контролюються:		
- амортизація		
- енергія (постійна частина)		
- ремонт і технічне обслуговування (постійна частина)		
Усього		
Разом		

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1 Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

2 Державна служба України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва URL: <http://www.dkrp.gov.ua>.

3 Деякі питання діяльності Державної служби України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва : Указ Президента України від 30.03.2012 р. № 237/2012. URL: <http://www.dkrp.gov.ua/info/2>.

4 Бородкін О. Внутрішньогосподарський (Управлінський облік: концепція і організація. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2001 № 2. С. 45–53. ISBN 966-574-730-4.

5 Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський управлінський облік: навч. посіб. Житомир: ПП «Рута», 2000. 448 с. ISBN 966-7570-11-8.

6 Вербило О. Ф., Кондрицька Т. П., Ярошинський В. М. Бухгалтерський облік у менеджменті: зміст та методика навчання: підручник / за ред. О. Ф. Вербило. Київ: НАУ, 2006. Ч. 3: Управлінський облік. 328 с.

7 Гарасим П. М., Журавель Г. П., Хомин П. Я. Курс управлінського обліку. Київ: Знання, 2007. 314 с. ISBN 966-346-258-2.

8 Голов С. Ф. Проблеми і перспективи реформування бухгалтерського обліку в Україні. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2000. № 11. С. 15-23.

9 Голов С. Ф. Управлінський облік: підручник. Вид. 2-ге. Київ: Лібра, 2004. 704 с.

10 Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.99 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>.

11 Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 40, ст. 365.

12 Акольська О. В, Білоцерківський О. В. Управлінський облік та проблеми його функціонування в сучасних умовах управління підприємством. *Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики*. 2010. № 3 (7). С. 52-61.

13 Гафу Д. Проблеми вдосконалення управлінського обліку на підприємствах. *Науковий потенціал 2012: наук. конф.* URL: «justify».

14 Писаренко Т. М., Букало Н. А. Управлінський облік: сутність, зміст та принципи ведення. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 1 (2). С.136-140.

15 Янчук Т. Ю. Впровадження управлінського обліку та еволюція його розвитку. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2010. № 3 (53). С. 285-287.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ТА ЗАВДАННЯ

до практичних занять

з дисципліни

«УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК»

Відповідальний за випуск Кірдіна О. Г.

Підписано до друку 30.03.2023 р.

Умовн. друк. арк. 1,25. Тираж . Замовлення № .

Видавець та виготовлювач Український державний університет залізничного
транспорту,

61050, Харків-50, майдан Фейєрбаха,7.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6100 від 21.03.2018 р.